
**Examensarbete i Lärarprogrammet
vid
Institutionen för pedagogik - 2009**

DET SKA VARA ROLIGT OCH LEKFULLT

**Lärares tankar om
engelskundervisning i år 1-3**

Louise Öhrvall

HÖGSKOLAN I BORÅS
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK

Sammanfattning

Arbetets art:	Lärarprogrammet, inriktning mot grundskolans yngre åldrar, 210 högskolepoäng. Examensarbete ”Att utforska pedagogisk verksamhet” 15 högskolepoäng i utbildningsvetenskap.
Titel:	Det ska vara roligt och lekfullt – Lärares tankar om engelskundervisning i år 1-3
Engelsk titel:	It should be fun and playful – Teachers’ thoughts about English teaching in year 1-3
Nyckelord:	tidig engelskundervisning, språkinläring, engelska, lärare
Författare:	Louise Öhrvall
Handledare:	Richard Baldwin
Examinator:	Anita Varga

BAKGRUND: Språkforskarna är idag överrens om fördelarna med tidig språkinläring och redan 1991 års läroplansbetänkande gav direktiven att engelskundervisningen borde påbörjas i år 1. Kommunaliseringen av skolan i början av 90-talet förde med sig att kommunerna fick möjlighet att själva bestämma när starten av engelskundervisning ska ske, vilket har fått till följd att upplägget skiljer sig åt från kommun till kommun. Den allsidiga kommunikativa förmågan står i fokus i kursplanen i engelskas målformuleringar och tala och lyssna är de delar som bör prioriteras i yngre elevers engelskundervisning.

SYFTE: Undersökningens syfte är att undersöka lärares, i år 1-3, tankar om engelskundervisning. Frågeställningarna jag utgår ifrån är hur lärare i år 1-3 resonerar kring ämnet engelska samt hur de undervisar i engelska.

METOD: Jag har gjort en kvalitativ undersökning. För datainsamlingen har jag använt redskapet self report.

RESULTAT: De flesta lärarna i min undersökning anser att det är lämpligt att introducera engelskämnet vid den tidpunkt som är aktuell på den skola där de arbetar medan några anser att det kan göras tidigare. Samtliga lärare har med engelska inslag i sin undervisning, även de som själva inte undervisar i engelska. Dessa inslag är ofta av en lättsam karaktär. Sånger samt teman och områden som är bekanta för eleverna, exempelvis färger, familjeord och räkneord, är vanligt förekommande. Lärarna är överrens om att tala och lyssna är de viktigaste delarna att arbeta med inom engelskämnet.

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till alla lärare som tagit sig tid att delta i min undersökning. Utan er hade det inte blivit något resultat!

Jag vill även tacka min handledare Richard Baldwin för synpunkter och goda råd under arbetets gång.

Och till sist vill jag tacka min familj som har ställt upp under min utbildning. Älskade Christofer, vi fixade den här terminen också!

Louise

Begreppsförklaringar

Generell struktur	En grups gemensamma synpunkter inom ett visst område.
Inlärare	Individ som lär sig ett nytt språk.
Lärare	Med lärare menar jag en pedagog som undervisar i någon av grundskolans årskurser 1, 2 eller 3.
Relativ struktur	En grups individuella synpunkter inom ett visst område.
Respondenter	De lärare som deltar i min undersökning.
Self report	Ett forskningsredskap där respondenten skriver en text utifrån en eller flera frågeställningar.
VFU	Verksamhetsförlagd utbildning. Praktik som ingår i lärarutbildningen.

... det är viktigare att kunna få någon att förstå vad man säger än att ha ett perfekt uttal;

viktigare att kunna ta till sig själva innehållet i en text än att veta vad alla orden betyder;

viktigare att kunna skriva ett begripligt brev än att kunna formulera språkligt felfria meningar.

(Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 24)

1. INLEDNING.....	5
2. SYFTE.....	5
2.1 Frågeställningar.....	5
3. BAKGRUND.....	6
3.1 Engelskämnet i den svenska skolan – från då till nu.....	6
3.2 Forskning om tidig språkstart.....	7
3.3 Engelskundervisning i tidiga åldrar.....	8
3.4 Lärarens roll.....	8
4. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT.....	10
4.1 Second language acquisition theory.....	10
5. METOD.....	11
5.1 Kvalitativ undersökningsmetod.....	11
5.2 Hermeneutik.....	11
5.3 Self report.....	11
5.4 Val av metod.....	12
5.5 Urval.....	12
5.6 Genomförande.....	12
5.7 Etik.....	13
5.8 Giltighet och tillförlitlighet.....	13
5.9 Analys och bearbetning.....	13
6. RESULTAT.....	14
6.1 Engelskämnets introduktion.....	14
6.1.1 Relativ struktur.....	14
6.1.2 Generell struktur.....	15
6.2 Engelskämnets fyra delar; läsa, skriva, tala och lyssna.....	16
6.2.1 Relativ struktur.....	16
6.2.2 Generell struktur.....	17
6.3 Engelskundervisningens upplägg.....	18
6.3.1 Relativ struktur.....	18
6.3.2 Generell struktur.....	20
7. DISKUSSION.....	21
7.1 Resultatdiskussion.....	21
7.1.1 Engelskämnets introduktion.....	21
7.1.2 Engelskämnets fyra delar; läsa, skriva, tala och lyssna.....	22
7.1.3 Engelskundervisningens upplägg.....	23
7.1.4 Sammanfattande slutsatser.....	24
7.2 Didaktiska konsekvenser.....	25
7.3 Metoddiskussion.....	26
7.4 Förslag till fortsatt forskning.....	26
8. REFERENSER.....	27
BILAGA 1.....	I

1. Inledning

Det engelska språket är idag ett naturligt inslag i det svenska samhället. Både barn och vuxna möter språket i vardagliga situationer vilket leder till att behovet av kunskap i engelska ökar. Skolans uppgift är att rusta eleverna för framtiden. Det är därför av stor vikt att arbeta för att eleverna ska få goda kunskaper i engelska.

Under min utbildning har jag som lärarstudent fått höra att det finns fördelar med att låta eleverna börja med undervisning i engelska tidigt, gärna redan i år 1. Myndigheten för skolutveckling (2008, s. 26) skriver att 1991 års läroplansbetänkande gav direktiven att undervisningen i engelska bör påbörjas i år 1. Tankar om tidig engelskstart är alltså inget nytt påfund. Jag har själv blivit inspirerad till att använda engelska i min framtida undervisning. Under min VFU har jag däremot inte sett så många exempel på hur det kan göras. De skolor jag har haft förmånen att besöka har börjat med engelska först i år 4.

Hos mig har ett intresse vuxit fram för hur lärare i grundskolans tidiga år tänker kring engelskämnet kopplat till sin egen undervisning. Frågor som jag har funderat över är om det finns lärare som väljer att väva in engelska i sin undervisning trots att det inte finns med på schemat förrän i år 3 eller 4? Hur lägger de i sådana fall upp sin undervisning och vad ligger till grund för deras val?

Min förhoppning är att du som läser denna rapport ska bli inspirerad till att skapa en engelskundervisning som gynnar elevernas kunskapsutveckling.

2. Syfte

Att undersöka lärares, i år 1-3, tankar om engelskundervisning.

2.1 Frågeställningar

- Hur resonerar lärare i år 1-3 kring ämnet engelska?
- Hur undervisar lärare i år 1-3 i engelska?

3. Bakgrund

Bakgrunden består av fyra avsnitt; *Engelskämnet i den svenska skolan – från då till nu, Forskning om tidig språkstart, Engelskundervisning i tidiga åldrar* samt *Lärarens roll*.

3.1 Engelskämnet i den svenska skolan – från då till nu

Grundskolans första läroplan, Lgr 62, införde engelska som ett obligatoriskt skolämne från årskurs 4 till årskurs 7 och som valbart ämne i årskurserna 8 och 9. En anledning till att starten av engelska förlades till år 4 och inte tidigare var att det saknades lågstadielärare med kompetens att undervisa i engelska (Lundberg 2007, s. 18; Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 25).

Med nästa läroplan, Lgr 69, utökades den obligatoriska engelskundervisningen från årskurs 3 till årskurs 9. För att komma till rätta med lågstadielärarnas bristande kompetens i att undervisa i engelska sattes intensiva fortbildningsinsatser in. Ett problem var även att mellanstadielärarna ville behålla engelskämnet som nybörjarämne i årskurs 4. Detta fick till följd att stadiövergången från årskurs 3 till 4 för många elever innebar en omstart i engelskämnet eftersom vissa mellanstadielärare valde att bortse från elevernas befintliga kunskaper (Malmberg 2000, s. 4; Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 25).

Den tredje läroplanen, Lgr 80, gav kommunerna möjlighet att senarelägga starten av engelska till årskurs 4 om särskilda behov fanns. Invandrarelever kunde anses ha särskilda behov av den anledningen att man trodde att de skulle ha större nytta av svenskundervisning än engelskundervisning. Ett antagande om att elevernas kunskaper i svenska skulle bli lidande genom en tidig introduktion av engelska blev även ett argument för att flytta starten av engelska till årskurs 4 (Malmberg 2000, ss. 4-5; Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 25). Enligt Lundberg (2007, s. 22) skriver Andered och Lindblad att det läsåret 1983/84 endast var 10-15 % av lågstadieskolorna som behållit starten av engelska i årskurs 3.

Enligt Lundberg (2007, s.19) har Andered och Lindblad gjort en jämförelse mellan kursplanerna från 1962, 1969 och 1980. I de två första kursplanerna är det läraren och vad han/hon gör som sätts i fokus. I kursplanen från 1980 har detta fokus flyttats till eleven och dennes lärande. Den kommunikativa språksynen och språkfärdigheten står i centrum.

1991 års läroplansbetänkande gav direktiven att engelskundervisningen borde påbörjas i årskurs 1. När skolan blev kommunaliserad i början av 90-talet fick kommunerna möjlighet att själva avgöra när starten av engelska ska ske vilket har lett till att upplägget skiljer sig från kommun till kommun. Enligt den nationella utvärderingen, NU 03, börjar hälften av Sveriges elever med engelska först i skolår 3. Oavsett när starten av engelska sker är antalet undervisningstimmar de samma. Garantitiden för engelska i grundskolan är 480 timmar och vid en tidig start av engelska sträcks dessa timmar ut över fler årskurser (Myndigheten för skolutveckling 2008, ss. 25-26; Skolverket 2005a se Lundberg 2007, s. 20).

Idag är det den allsidiga kommunikativa förmågan som står i fokus i kursplanen i engelskas målformuleringar. Myndigheten för skolutveckling skriver att några grundtankar i dagens styrdokument gällande engelska är att ”det är viktigare att kunna få någon att förstå vad man säger än att ha ett perfekt uttal; viktigare att kunna ta till sig själva innehållet i en text än att veta vad alla orden betyder; viktigare att kunna skriva ett begripligt brev än att kunna formulera språkligt felfria meningar” (Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 24). Enligt Lundberg (2007, s. 20) skriver Malmberg att skillnaden mellan tidigare kursplaner och

dagens är att ett arbetssätt med bundna talövningar och korrekta svar har bytts ut mot ett mer flexibelt och varierat arbetssätt där eleven står i centrum, en elev som vill och vågar.

3.2 Forskning om tidig språkstart

Critical Period Hypothesis, även kallad CPH, är ett begrepp som myntades av Eric Lennberg (1967 se Pinter 2006, ss. 28-29). Lennbergs hypotes går ut på att hjärnan är som mest mottaglig för språklig input fram till puberteten och att det därför är svårare att lära sig ett nytt språk efter elva till tolv års ålder. Bland språkforskare råder det idag delade meningar om det existerar en kritisk period eller ej (Pinter 2006, ss. 28-29).

Även om det ännu inte har gått att fastställa en optimal ålder för språkinläring är språkforskarna idag överrens om fördelarna med tidig språkinläring. Gällande mätbara språkkunskaper går det i vuxen ålder inte att se någon skillnad utifrån om språkundervisningen påbörjades tidigt eller sent. Däremot finns det språkliga kompetenser som inte är lika lätta att mäta. Språkligt självförtroende, lust och intresse för språk samt ökad kulturell medvetenhet är faktorer som hänger samman med en tidig språkundervisning. Yngre barn har en unik förmåga att tillägna sig ett gott uttal och en god intonation och det är därför en fördel att påbörja språkundervisning tidigt (Pinter 2006, s. 29; Council of Europe 1997 se Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 26; Johnstone, R. 2002 se Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 26).

Under åren 1969-1980 genomfördes EPÅL-projektet, ”Engelska PÅ Lågstadiet”, vars syfte var att studera effekterna på elevernas kunskaper, färdigheter och attityder i engelska av tidigt påbörjad engelskundervisning. Undersökningsgruppen påbörjade undervisning i engelska på vårterminen i årskurs 1 medan kontrollgruppen arbetade enligt Lgr 69 och introducerade engelska i år 3. Antalet undervisningstimmar i engelska var de samma för båda grupperna men de fördelades olika över åren. Enligt undersökningens resultat fanns det inte några negativa effekter med en tidig start av engelska. Elevernas utveckling i matematik och svenska blev inte negativt påverkad av engelskundervisningen. Eleverna i undersökningsgruppen blev snarare bättre på svenska. Undersökningsgruppen och kontrollgruppen fick i slutändan i stort sett samma resultat. Man kunde därför inte se något som talade för en optimal ålder för inläring av främmande språk. En förklaring till att båda grupperna nådde upp till samma nivå kan vara att undersökningsgruppen hade en uttunnande ström av undervisningstimmar under de sex första skolåren (Holmstrand 1980, s. i; Holmstrand 1983 se Lundberg 2007, ss. 22-24; Sundin 2001, s. 152). Holmstrand (1983 se Lundberg 2007, ss. 23-24) förespråkar ändå en tidig start av engelska och hänvisar till de icke-språkliga effekterna språkintrasse, självförtroende och ökad kulturell medvetenhet.

Att språk föder språk är idag ett etablerat antagande. ”Tvåspråkighet och flerspråkighet sägs öka den språkliga medvetenheten och uppmärksamheten överhuvudtaget, vilket innebär att även utvecklingen av modersmålet drar nytta av flerspråksinläring” (Lundberg 2007, s. 28). Rädslan för att en tidig språkstart ska störa modersmålet kan därför anses vara obefogad.

Å andra sidan menar Djigunovich och Vilke enligt Johnstone (2002, s. 10) att det finns vissa nyckelförhållanden som måste vara uppfyllda för att en tidig undervisning i ett främmande språk ska vara lyckad. Som exempel nämns daglig undervisning om 45 minuter, språkklasser med 10-15 elever samt lärare som talar språket flytande och har gott uttal och god intonation. Nikolov hävdar enligt Johnston (2002, s. 10) att om något av kraven ej uppfylls bör tidig undervisning i främmande språk ej införas. Anledningen är att en negativ

erfarenhet av det nya språket kan skada barnens attityd till målspråket och språkinläring överhuvudtaget.

3.3 Engelskundervisning i tidiga åldrar

Enligt Lundberg (2007, ss. 159-163) finns det flera fördelar med att introducera engelska redan i förskoleklass eller i skolår 1. Författaren skriver att yngre barn har ett oproblemiskt förhållningssätt till att lära sig ett nytt språk och att de i större utsträckning än äldre elever vågar ta ut svängarna. De har även en inställning till engelska som präglas av ”iver, lust, nyfikenhet och glädje” (Lundberg 2007, s. 159). De yngre barnen har också lättare för att härma och lära sig engelskt uttal och intonation på ett naturligt sätt. Lundberg skriver att hon i sin forskning har sett hur viktigt det är att inläraren vill och vågar använda det nya språket vid språkinläring. Yngre elever besitter en större oräddhet och vågar ta större risker i språkklassrummet. De försöker till exempel gissa sig till engelska budskap utifrån bilder, sammanhang och igenkänning. För många elever förändras denna oräddhet och språkliga aktivitetslust till det motsatta när de kommer upp till skolår 4. Lundberg skriver att ”elever från skolår fyra helst undviker att låta sin röst höras i klassrummet av rädsla för vad de andra eleverna ska tycka om deras engelska uttal och språkfel” (Lundberg 2007, s. 160). Medan de yngre barnen tar risker intar de äldre barnen en osäker roll där de lyssnar på sig själva kritiskt. Enligt den nationella utvärderingen, NU 03, säger nästan hälften av eleverna i årskurs 5 att de känner sig ”något osäkra” när de talar engelska på lektionerna (Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 20).

Lundberg drar som slutsats att ”en tidig engelskstart med åldersanpassad metodik och fokus på en funktionell språkanvändning kan utveckla och stärka det språkliga självförtroendet och därmed påverka intresset i positiv riktning mot fortsatt språklärande” (Lundberg 2007, s. 161). Hon skriver även att det finns en stor möjlighet att på ett naturligt sätt integrera engelskan i den dagliga verksamheten och i de övriga ämnena. Engelska barnböcker kan till exempel utgöra grunden för ett temaarbete där flera skolämnena knyts samman (Lundberg 2007, s. 161).

Enligt Pinter (2006, ss. 45, 62-63) är lyssna och tala de viktigaste delarna i engelskundervisningen för yngre elever. Den bör därför börja med att eleverna får lyssna till språket för att sedan så småningom själva börja prata. Lärarens uppgift är att skapa meningsfulla aktiviteter med en kombination av att lyssna och tala. Pinter (2006, ss. 56-57) skriver vidare att om barn får höra engelska talas i klassrummet kommer de snart själva att vilja använda språket för att kommunicera med läraren och med varandra. Som exempel kan de sjunga med i sånger och ramsor, imitera enkla fraser, samt besvara enkla frågor. De kan även beskriva sig själva och memorera korta dialoger.

3.4 Lärarens roll

Lärarens uppgift är att skapa en inlärningsmiljö där eleverna kan utvecklas. Framgångsrika språkelever vågar ta risker och är inte rädda för att göra fel. Om de inte förstår allt vad de hör eller läser går de vidare genom att gissa och dra slutsatser utifrån sammanhang, kända ord och bilder (Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 28; Rubin & Thomson 1994, ss. 85-99; Brown 1993, ss. 114-115).

Enligt Rubin och Thomson (1994, ss. 7-8) finns det två typer av lärstilar. Den ena lärstilen består av inlärare som föredrar att lära sig de språkliga reglerna och som vill tala och skriva korrekt. Den andra lärstilen består av inlärare som förlitar sig på intuition och vågar ta

risker. Rubin och Thomson menar att det inte finns några bevis för att den ena lärstilen skulle vara mer framgångsrik än den andra. Däremot passar de olika lärstilarna för olika typer av uppgifter. Om uppgiften är att kommunicera muntligt i en vardaglig situation är det viktigt att våga ta risker och pröva. Om uppgiften är att säga eller skriva något korrekt fyller de språkliga reglerna en viktig funktion.

Hedge (2000, s. 255) skriver om vikten av att vid inläring av ett främmande språk få höra målspråket talas för att lära sig att lyssna till och förstå språket. Inläraren behöver självförtroende, vilket kommer med övning och erfarenheter av att lyckas. Lärarens uppgift är att genom att använda målspråket så mycket som möjligt ge eleverna möjlighet att få positiva erfarenheter av att lyssna och förstå det nya språket.

Myndigheten för skolutveckling (2008, s. 29) skriver ”De lärandestrategier i språk som idag anses som de viktigaste är att eleverna i så hög grad som möjligt exponeras för engelskan/målspråket och att de använder språket aktivt i ett för dem meningsfullt sammanhang”. Om läraren konsekvent använder målspråket i sin undervisning gynnar det eleverna på så sätt att de ges möjlighet att träna upp strategier för att förstå, till exempel genom att gissa. För elever med ett annat modersmål än svenska kan det vara en nackdel om läraren översätter till svenska. Om dessa elever tvingas gå via det svenska språket för att lära sig engelska kan det leda till en blockering i deras språkinläring. Läraren bör även eftersträva att skapa lektioner med ett intressant innehåll. Det är lättare att både förstå och själv kommunicera på ett nytt språk när innehållet intresserar och engagerar (Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 38).

Läraren påverkar sina elever och deras inställning till undervisningsämnet. Noels (2003) har undersökt hur elever med spanska som andraspråk uppfattar sina lärares kommunikationsstilar. Författaren skriver att hon i sin undersökning ser ett samband mellan elevernas uppfattningar av sina lärare och elevernas inställning till ämnet. De elever som uppfattar sina lärare som involverade i deras lärande, genom att exempelvis ge dem beröm och uppmuntran, ser sig själva som kompetenta att lära sig det nya språket (Noels 2003, ss. 125-126).

4. Teoretisk utgångspunkt

Som teoretisk utgångspunkt har jag valt Krashen och Terrells (1995) *Second language acquisition theory* vilken beskrivs nedan.

4.1 Second language acquisition theory

Krashen och Terrell (1995, ss. 26-39) beskriver *Second language acquisition theory*. Teorin består av följande fem hypoteser som har betydelse för språkinläring:

- *the acquisition-learning hypothesis*
- *the natural order hypothesis*
- *the monitor hypothesis*
- *the input hypothesis*
- *the affective filter hypothesis*

Nedan ges en presentation av de fem hypoteserna.

The acquisition-learning hypothesis innebär att det finns två sätt att lära sig ett främmande språk; genom *acquisition* och *learning*. *Acquisition* innebär att inläraren tillägnar sig det nya språket genom att själv använda språket för kommunikation. Resultatet blir att inläraren på ett naturligt sätt tillägnar sig språkliga kunskaper i en undermedveten process. Detta leder i sin tur till en ”känsla” för vad som är språkligt rätt och fel. Inläraren kan till exempel höra om en mening är grammatiskt felaktig men vet kanske inte vilken grammatisk regel som brutits mot. *Learning* är medveten inläring av formell kunskap om språket, som till exempel grammatiska regler och hur de tillämpas. Inläraren är medveten om reglerna och kan även prata om dem (Krashen & Terrell 1995, ss. 18, 26).

The natural order hypothesis innebär att inläraren tillägnar sig språkets grammatiska strukturer i en viss förutsägbar ordning. Denna ordning är inte exakt den samma för alla inlärare men det finns en generell ordning där vissa strukturer tillägnas tidigt och andra strukturer tillägnas sent (Krashen & Terrell 1995, s. 28).

The monitor hypothesis innebär att medveten inläring, *learning*, har en begränsad betydelse vid inläring av ett främmande språk. Den medvetna inläringen fungerar endast som en kontrollant, en *monitor*, som gör att man kan korrigera sina språkliga fel. För att användandet av *monitorn* ska fungera måste inläraren ha tillräckligt med tid på sig, fokusera på korrektheten och kunna språkets regler (Krashen & Terrell 1995, s. 30).

The input hypothesis innebär att inläraren tillägnar sig, *acquire*, språk genom att exponeras för och förstå språk som ligger ett snäpp över hans/hennes nuvarande nivå. Denna process blir möjlig när inläraren fokuserar på budskapets mening istället för på dess form (Krashen & Terrell 1995, s. 32; Krashen 1982, ss. 20-21).

The affective filter hypothesis innebär att inlärarens attityd och inställning påverkar tillägnet, *acquisition*, av det främmande språket. Däremot behöver inte lärandet, *learning*, påverkas. Om inläraren till exempel är motiverad att lära sig det nya språket leder det till positiva effekter (Krashen & Terrell 1995, ss. 37-38; Krashen 1982, ss. 37-38).

5. Metod

Metoddelen består av nio avsnitt; *Kvalitativ undersökningsmetod, Hermeneutik, Self report, Val av metod, Urval, Genomförande, Etik, Giltighet och tillförlitlighet* samt *Analys och bearbetning*.

5.1 Kvalitativ undersökningsmetod

En kvalitativ forskare försöker förstå fenomen i omvärlden genom sina respondenter. En kvalitativ undersökning har som syfte att skaffa en djupare kunskap och att försöka förstå och analysera helheten. Kullberg (2004, ss. 53-56) skriver att kvalitativa studier är det vanligaste sättet att forska inom humanvetenskap. Kvalitativ metod kännetecknas av att resultatet redovisas i verbala formuleringar, skrivna eller talade, och inte med tal och siffror.

Malmqvist (2006, s. 103) skriver att forskaren inom kvalitativ forskning försöker vara öppen inför respondentens tankar. Forskaren eftersträvar att påverka respondenten så lite som möjligt.

Backman (1998, ss. 47-49) skriver att det kvalitativa synsättet riktar intresset mot individen och dess syn på verkligheten. Hur individen upplever, tolkar och strukturerar sin omvärld i förhållande till tidigare erfarenheter är också av intresse för den kvalitativa forskaren.

5.2 Hermeneutik

Patel och Davidson (2003, ss. 28-31) beskriver hermeneutik som en tolkningslära där forskaren använder sig av sin förförståelse. Denna förförståelse ses inte som ett hinder utan som en tillgång för att forskaren ska kunna tolka och förstå sitt forskningsobjekt. Vid tolkning av en text börjar forskaren med att läsa igenom hela texten för att försöka få en förståelse av helheten. Nästa steg är att forskaren går vidare genom att läsa delar av texten och skapa en förståelse för dessa delar. Därefter kan forskaren pendla mellan helhet och del för att få en djupare förståelse. Hermeneutik förknippas med en forskarroll som är öppen och subjektiv.

5.3 Self report

Self report är ett redskap som används inom olika forskningsansatser för att ta reda på vad olika individer upplever eller vilken erfarenhet de har av ett visst fenomen. Davidsson (2006, ss. 56-60) skriver att man vid en self report ber olika personer att skriva en berättelse, en uppsats eller rita en bild utifrån en relativt öppen fråga. Materialet analyseras sedan utifrån exempelvis Georgis modell som kan delas in i fem steg;

- Att fånga textens helhetsbetydelse.
- Att avgränsa betydelseenheter.
- Att avgränsa det centrala temat.
- Att analysera centrala teman.
- Att definiera fenomenets grundläggande struktur; relativ struktur och generell struktur.

En fördel med att använda self report är att respondenten får god tid på sig att svara på frågeställningen. Risken att respondenten ska bli påverkad av forskaren är också mindre än vid till exempel en intervju (Moscovici 1984, 2000 se Davidsson 2006, s. 56).

En nackdel med redskapet är att forskaren inte har möjlighet att ställa följdfrågor om respondentens svar upplevs otillräckliga. Det är därför viktigt att tänka igenom frågeställningens/frågeställningarnas formulering. Om frågan är rätt ställd bör respondentens erfarenheter, uppfattningar och upplevelser komma fram (Bachelor & Joshi 1993 se Davidsson 2006, ss. 55-58).

5.4 Val av metod

I min undersökning valde jag en kvalitativ undersökningsmetod med hermeneutisk inriktning och jag använde mig av redskapet self report. Eftersom mitt syfte var att undersöka lärares tankar om engelskundervisning anser jag att mina val lämpade sig väl.

Jag var intresserad av mina respondenters tankar och åsikter och jag använde mig därför av en kvalitativ undersökningsmetod.

Jag ville att respondenterna skulle få möjlighet att lämna genomtänkta svar utan att bli påverkade av mig. Genom att använda mig av self report fick respondenterna den tid de behövde och de kunde själva bestämma när de ville skriva sin text. Jag utgår från att de har beskrivit sina egna tankar och åsikter och inte vad de tror att jag vill höra.

5.5 Urval

I min undersökning vände jag mig till fyra skolor, skola A, B, C och D. Skola A och B introducerar engelska i år 1, skola C introducerar engelska i år 3 och skola D introducerar engelska i år 4. Skola A är belägen i en storstad, skola B och C i mellanstora städer och skola D i ett mindre samhälle.

På vardera skola vände jag mig till tre pedagoger. En klasslärare i år 1, en klasslärare i år 2 och en klasslärare i år 3, sammanlagt 12 lärare. Jag valde att vända mig både till lärare som undervisar i engelska och lärare som inte har engelska på sitt undervisningsschema. Anledningen till detta är att jag vill kunna jämföra lärarnas tankar och åsikter kring engelska utifrån om de själva undervisar i ämnet eller inte.

Det slutliga urvalet blev nio lärare som valde att delta i min undersökning genom att skicka in sin self report. Tre av dessa lärare arbetar på skolor där engelska introduceras i år 1 och de övriga sex lärarna arbetar på skolor där engelska introduceras i år 3 eller i år 4. Jag är medveten om att jag inte kan generalisera det resultat jag fått fram utan endast uttala mig om de lärare som har deltagit i min undersökning.

5.6 Genomförande

Jag började med att skriva ett missivbrev där jag informerade om syftet med min undersökning och hur den skulle gå till (se bilaga). I missivbrevet skrev jag även de frågeställningar som jag bad respondenterna att utgå ifrån i sin text. Jag skickade breven per post till tre av de utvalda skolorna. En av skolorna besökte jag och lämnade då personligen över breven. Jag skickade med en tialott i samtliga brev som ett litet tack för hjälpen. Jag bifogade frankerade svarskuvert samt min mailadress och angav ett sista svarsdatum. Respondenterna fick en vecka på sig att svara. Sex av respondenterna svarade per post och tre svarade via mail.

5.7 Etik

I min undersökning följde jag vetenskapsrådets forskningsetiska principer vilka är indelade i fyra huvudkrav (Vetenskapsrådet 2002, ss. 6-14).

Informationskravet tog jag hänsyn till genom att i mitt missivbrev informera respondenterna om undersökningens syfte och genomförande. Jag informerade även om att deltagandet var frivilligt.

Samtyckeskravet innebär att respondenterna själva har rätt att bestämma över sin medverkan i undersökningen. Jag krävde inget samtycke i förhand utan såg en inlämnad text som respondentens godkännande att delta i undersökningen.

Konfidentialitetskravet innebär att alla uppgifter om respondenterna ska behandlas konfidentiellt och med sekretess. I mitt missivbrev informerade jag respondenterna om att de är helt anonyma i min undersökning. Varken respondenternas eller skolornas namn finns med i min uppsats och allt insamlat material har förvarats oåtkomligt för utomstående personer.

Nyttjandekravet har jag följt genom att det insamlade materialet endast har använts för forskningsändamål i min undersökning.

5.8 Giltighet och tillförlitlighet

För att undersökningen ska bli giltig och hålla en god kvalitet är det enligt Thurén (2007, s. 22) viktigt att man verkligen undersöker det som man vill undersöka. Det är alltså viktigt att hålla sig till sitt syfte och sina frågeställningar. Om detta görs får undersökningen en god giltighet, validitet. Jag valde därför att i mitt brev till respondenterna informerade dem om undersökningens syfte.

En trovärdig undersökning har god tillförlitlighet, även kallad reliabilitet. För att en undersökning ska bli tillförlitlig vid användandet av self report är det enligt Davidsson (2006, s. 62) viktigt att forskaren noga tänker igenom formuleringen av den text som lämnas ut till respondenterna. Jag utformade mitt missivbrev i samråd med min handledare och bearbetade sedan texten efter den respons jag fått.

För att säkerställa tillförlitligheten vid exempelvis intervjuer är det viktigt att tänka på att respondenten kan uppfatta vad det är som förväntas av honom/henne och svara på frågorna därefter (Patel & Davidson 1994, ss. 86-88). Genom att i min undersökning använda mig av self report fick respondenterna möjlighet att tänka igenom sina svar i lugn och ro utan att i för stor utsträckning bli påverkade utav mig som forskare.

5.9 Analys och bearbetning

I min analys av det insamlade materialet utgick jag ifrån Giorgis modell såsom den beskrivs i Davidsson (2006, s. 58). Jag började med att läsa igenom alla texter för att få en helhetsbild. Därefter avgränsade jag texten genom att ta fram det viktigaste och sortera bort överflödiga information. Jag sorterade sedan den viktiga informationen i de tre kategorierna;

- Engelskännets introduktion
- Engelskännets fyra delar; läsa, skriva, tala och lyssna
- Engelskundervisningens upplägg

Slutligen delade jag in resultatet i dess relativa och generella struktur, det vill säga de individuella synpunkter samt de gemensamma synpunkter som respondenterna uttryckte i sina texter.

6. Resultat

Resultatdelen är indelad i tre avsnitt; *Engelskämnets introduktion*, *Engelskämnets fyra delar; läsa, skriva, tala och lyssna* samt *Engelskundervisningens upplägg*. Under vardera underrubrik beskrivs den relativa samt den generella strukturen.

6.1 Engelskämnets introduktion

6.1.1 Relativ struktur

Jag kommer här att redogöra för när varje enskild lärare anser att engelskämnet bör introduceras. Lärare 1, 2 och 3 arbetar på skolor där engelska introduceras i år 1. Lärare 4, 5 och 6 arbetar på en skola där engelska introduceras i år 3. Lärare 7, 8 och 9 arbetar på en skola där engelska introduceras i år 4.

Lärare 1, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 1, anser att man kan börja introducera engelska redan i förskolan men då i mindre utsträckning och i spontana situationer. Läraren hänvisar till forskning om fördelar med tidig språkstart vilket visas i nedanstående citat.

Det har ju bevisats att ju yngre man är desto lättare har man att lära sig flera språk, därför tycker jag istället det vore oklokt att inte väva in engelskan, vilket är ett globalt språk.
(lärare 1)

Lärare 2, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 1, tycker att det är lämpligt att börja med engelska i år 1. Läraren tycker inte att det är nödvändigt att starta tidigare än så och anger följande skäl:

Förskoleklass ska inte skolifieras. (lärare 2)

Lärare 3, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 1, anser att engelska bör introduceras redan i förskoleklassen med hjälp av lekar, sånger och ramsor. Som anledning skriver läraren:

De hör så mycket engelska runt sig och använder det också[...] (lärare 3)

Lärare 4, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 3, tycker att det är lagom att börja i år 3. Anledningen till detta är att eleverna i de tidigare årskurserna har fullt upp med att utveckla sin läsning och skrivning i det svenska språket.

I ettan och tvåan har många fullt med att lära sig svenskan (läsa och skriva). (lärare 4)

Lärare 5, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 3, tycker att det är lagom tidigt att börja med engelska i år 3. Läraren skriver att det är roligt att få introducera ett nytt språk för eleverna.

[...] det är kul att introducera något nytt nu när eleverna börjar bli stora och de är mogna för att ta till sig ytterligare ett språk. (lärare 5)

Lärare 6, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 3, anser att för de flesta av eleverna är det lagom att börja med engelska i år 3. Som anledning skriver läraren:

Läs- och skrivinläringen tar mycket tid och kraft för många i år 1 och 2. (lärare 6)

Lärare 7, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 4, tycker att det är bra att börja med engelska i år 4. Anledningen till detta är enligt läraren att mellanstadielärarna tycker att det är bra att få starta ett nytt ämne i år 4. Läraren anser även att lågstadiet inte bör ta timmar från mellanstadiets engelskundervisning. Som ny lärare undervisade respondenten i engelska i år 3 men tycker nu att det är positivt att engelskan börjar först på mellanstadiet.

När jag var ny som lärare undervisade jag i eng. Nu är jag tacksam för all tid som jag kan lägga på sv, ma, no, so + bild, mu, id och el.val. Det är mycket som ska få plats i en ”frökens” hjärna vad gäller planering. (lärare 7)

Lärare 8, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 4, anser att det är bra att börja med engelska i år 4. Läraren hänvisar till forskning och skriver:

Undersökningar har ju visat att de som börjar tidigare inte nått så mycket längre än de som startat sin eng.und. senare. (lärare 8)

Lärare 9, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 4, tycker att engelskundervisningen kan börja i år 3, men inte tidigare. I de lägre årskurserna bör eleverna få ägna sig åt att utveckla sitt svenska språk.

Inte tidigare, därför att barnen har ”fullt upp” med att lära sig läsa, skriva och stava svenska, vilket jag tycker dom bör kunna så bra som möjligt, innan dom börjar med engelskan. (lärare 9)

6.1.2 Generell struktur

Jag kommer här att redogöra för lärarnas gemensamma synpunkter utifrån när de anser att det är lämpligt att introducera engelska.

Sex av de nio lärarna tycker att det är bra att börja med engelska vid den tidpunkt som är aktuell på deras respektive skolor. Lärare 4 skriver: ”Vi börjar med engelska i år 3 och det känns lagom tycker vi”. Även lärare 5 och 6 är av samma åsikt. Lärare 5 skriver: ”Vi börjar med engelska i år 3 här på skolan. Jag tycker att det är lagom tidigt”. Lärare 6 skriver: ”Engelska introduceras i år 3 på vår skola. Jag tycker att det är ganska lagom för majoriteten av eleverna att börja i år 3”. Lärare 8 arbetar på en skola där engelska introduceras i år 4 och skriver: ”Det är nog bra med att börja i år 4”.

De övriga tre lärarna anser att engelska kan introduceras tidigare än vad fallet är på deras arbetsplats. Lärare 1 arbetar på en skola där engelska introduceras i år 1 och skriver: ”Engelska anser jag att man kan börja väva in redan i förskolan”. Lärare 9 som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 4 skriver: ”Jag tycker engelska-undervisningen kan börja i år 3”.

Även om lärarnas åsikter skiljer sig åt gällande när de anser att det är lämpligt att introducera engelska framgår det att de flesta tycker att just deras skola har en bra modell. De lärare vars åsikter inte överrensstämmer med arbetsplatsens upplägg anser att engelska kan introduceras ännu tidigare.

6.2 Engelskämnetts fyra delar; läsa, skriva, tala och lyssna

6.2.1 Relativ struktur

Jag kommer här att redogöra för vilka av engelskämnetts fyra delar som varje enskild lärare anser att det är viktigast att arbeta med.

Lärare 1, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 1, ser leken som ett viktigt redskap i undervisningen där tala, lyssna, läsa och skriva kan vävas in på ett naturligt sätt.

I leken blir det mycket tal, lyssnande och läsande men jag gör även roligare skrivuppgifter[...] (lärare 1)

Lärare 2, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 1, anser att det är viktigast att lära sig att använda språket genom att tala och lyssna.

Tala – kunna använda språket. Lyssna. (lärare 2)

Lärare 3, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 1, tycker att det är viktigast att arbeta med att tala och att lyssna. Eleverna ska få träna sig i att göra sig förstådda och våga prata.

Tala (1), lyssna (2). Viktigt att kunna göra sig förstådd och föra en dialog, och att våga prata. (lärare 3)

Lärare 4, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 3, anser att man bör fokusera på att tala och lyssna på engelska. Anledningen är att det är dessa kunskaper som eleverna har störst användning av. Läraren betonar också vikten av att eleverna ska våga prata engelska.

Jag tycker att tyngdpunkten bör läggas vid att tala och lyssna på engelska. Det är detta som man har mest användning av. Att förstå och kunna göra sig förstådd[...] Att VÅGA prata utan att vara rädd för att säga fel. (lärare 4)

Lärare 5, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 3, anser att det är viktigt att arbeta med att eleverna ska våga prata engelska. De får även träna sig på att lyssna på engelska.

Däremot är det viktigt att alla elever är med och *pratar* engelska, vågar uttrycka sig och försöka. Vi har lånat filmer från Mediapolen där eleverna får lyssna och försöka hänga med. (lärare 5)

Lärare 6, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 3, tycker att tala och lyssna är de delar som ska prioriteras i undervisningen. Målet är att eleverna ska kunna använda det engelska språket.

I de lägre åldrarna tycker jag att vikten ska ligga på att tala och lyssna [...] Det viktigaste är att kunna använda språket. Att kunna förstå vad någon säger och att själv kunna uttrycka sig. (lärare 6)

Lärare 7, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 4, anser att det är viktigast att arbeta med att lyssna, tala och läsa. Dessa kunskaper är en god grund för eleverna.

Lyssna, tala, läsa, först och främst. Det kommer man långt med. (lärare 7)

Lärare 8, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 4, anser att det i de lägre åldrarna borde vara viktigast att arbeta med att tala och lyssna. Som anledning skriver läraren att elevernas kunskaper inom skrivning och läsning av det svenska språket ännu inte är tillräckligt utvecklade.

I de lägre åldrarna borde tala och lyssna vara viktigast. Skrivandet och läsandet har de flesta inte nått tillräckligt långt med i modersmålet. (lärare 8)

Lärare 9, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 4, tycker att det är viktigast att kunna tala och lyssna. Läraren anknyter till vilka engelskkunskaper eleverna behöver ha vid en utlandsvistelse.

Tala och lyssna är viktigast, tycker jag. Man kan klara sig bra, när man reser utomlands, om man kan prata engelska och förstå vad som sägs. (lärare 9)

6.2.2 Generell struktur

Jag kommer här att redogöra för lärarnas gemensamma synpunkter gällande vilken eller vilka av engelskämnetts fyra delar som det är viktigast att arbeta med.

Samtliga lärare uttrycker att *tala* och *lyssna* är de delar som bör fokuseras i undervisningen så att eleverna lär sig att använda språket. Lärare 4 skriver: ”Jag tycker att tyngdpunkten bör läggas vid att tala och lyssna på engelska. Det är detta som man har mest användning av”. Lärare 6 skriver: ”I de lägre åldrarna tycker jag att vikten ska ligga på att tala och lyssna[...]Det viktigaste är att kunna använda språket”. Lärare 9 uttrycker samma åsikt och skriver: ”Tala och lyssna är viktigaste, tycker jag[...]Det är också viktigt att träna sig att våga tala ett annat språk”.

6.3 Engelskundervisningens upplägg

6.3.1 Relativ struktur

Jag kommer här att redogöra för vilka engelska inslag som förekommer i varje enskild lärares undervisning och hur denna undervisning läggs upp.

Lärare 1, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 1, arbetar med leken som utgångspunkt för att eleverna ska få lära sig på ett roligt sätt. I undervisningen får eleverna sjunga sånger, spela spel och leka lekar.

Viktigast anser jag vara leken, för att locka fram elevernas lust och motivation efter mer kunskap. Då tänker de inte heller på att de faktiskt lär sig en massa samtidigt. (lärare 1)

Lärarens undervisning inriktar sig på elevnära teman som eleverna kan känna igen sig i.

Jag försöker fokusera på områden som ligger nära barnen själva och som de kan ha användning av i vardagen när jag undervisar. (lärare 1)

Läraren försöker aktivt att använda engelska när tillfälle ges.

Sedan väver vi självklart in lite engelska spontant under dagen. (lärare 1)

Lärare 2, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 1, bedriver en undervisning som består av estetiska inslag som sång, drama och bild. Eleverna får även leka lekar. Läraren utgår från temaområden.

Lekar, sånger, fraser, drama, bild, temaområden. (lärare 2)

Lärarens utgångspunkt är att undervisningen ska vara lättsam för eleverna.

Det ska vara roligt och lekfullt. (lärare 2)

Lärare 3, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 1, arbetar med sånger och pratar engelska med eleverna.

Genom sånger, uppmaningar och korta samtal med enskilda elever[...] (lärare 3)

I samtalen med eleverna ställer läraren medvetet frågor för att få en uppfattning om vad de kan.

[...]och frågor för att få reda på om de förstår olika saker. (lärare 3)

Lärare 4 introducerar engelska i år 3 men det förekommer att läraren sjunger sånger med eleverna i de lägre årskurserna.

Ibland kan det dock hända att vi sjunger sånger på engelska i ettan och tvåan. (lärare 4)

I år 3 arbetar läraren med lekar, sånger och ramsor.

När vi börjar med engelskan blir det till en början mest lekar, sånger och ramsor.(lärare 4)

I undervisningen utgår läraren från områden där eleverna besitter en förkunskap.

Även teman som är konkreta för barnen; my clothes, colors, animals o.s.v. (lärare 4)

Lärare 5, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 3, arbetar mycket med engelska sånger, rim och ramsor. För att eleverna ska få träna sin hörförståelse tittar de ibland på engelska filmer och äldre elever kommer till klassen och läser sagor.

Vi har också samarbete med år 6 som kommer och läser engelska sagor för oss. (lärare 5)

Undervisningen utgår från områden som anknyter till elevernas vardag.

Vi följer givetvis årstiderna och våra högtider så nu har vi lärt oss påskord[...] (lärare 5)

Engelska inslag förekommer även utöver den schemalagda tid som finns avsatt för engelskundervisning.

Det händer ju att det kommer in alldeles naturligt i undervisningen genom sång och musik t.ex. Barnen möter också mycket engelska genom media och vi pratar/diskuterar ofta tillsammans. (lärare 5)

Lärare 6, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 3, undervisar nu i år 1. Läraren nämner som exempel att eleverna ibland vid bokstavsgenomgångar tar upp engelska ord vilka läraren då översätter. Utöver det förekommer det inte mycket engelska i undervisningen, förutom att de ibland sjunger engelska sånger.

Vi sjunger ibland sånger på engelska, men inte särskilt ofta. (lärare 6)

Lärare 7, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 4, har utnyttjat engelskspråkig personal som finns på skolan och använder sig även av engelska sånger i sin undervisning.

[...] jag letar medvetet efter enkla eng. sånger. (lärare 7)

Lärare 8, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 4, skriver att det i undervisningen förekommer engelska inslag som sånger, siffrornas namn från 1-10 och färgerna. Dessa inslag har en lättsam funktion.

De kunskaperna används som ”roliga” inslag i undervisningen, lekar o.dyl. (lärare 8)

Lärare 9, som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 4, har engelska inslag i sin undervisning. Eleverna får sjunga engelska sånger och lära sig vanliga ord.

Ja, det händer att vi sjunger en engelsk liten sång, räknar till 10 på engelska, säger färger på eng, säger tack, ja, nej, hej då osv. (lärare 9)

Läraren ser inte dessa inslag som engelskundervisning utan mer som något eleverna tycker är roligt.

Detta är ingen eng.undervisning, barnen tycker bara det är kul när fröken säger något på engelska!! (lärare 9)

6.3.2 Generell struktur

Jag kommer här att redogöra för lärarnas gemensamma beskrivningar av de engelska inslag som förekommer i deras undervisning.

Samtliga lärare tar upp att de i sin undervisning sjunger engelska sånger tillsammans med eleverna. Lärare 1 skriver: ”Vi sjunger sånger”. Lärare 5 skriver: ”Jag började min undervisning i höstas med många rim och ramsor samt sånger. Lärare 9 skriver: ”det händer att vi sjunger en engelsk liten sång”.

Återkommande är även att lärarna medvetet arbetar med områden och teman som är bekanta för eleverna och som de har en viss förkunskap om. Lärare 1 skriver: ”Vi har även dagens väder på engelska. Lärare 5 skriver: ”Kroppens delar har vi lärt oss, färger, att räkna, familjen m.m.”. Lärare 8 skriver: ”siffrors namn upp till 10, färgerna osv.”.

7. Diskussion

Diskussionsdelen består av fyra avsnitt; *Resultatdiskussion*, *Didaktiska konsekvenser*, *Metoddiskussion* samt *Förslag till fortsatt forskning*. Resultatdiskussionen är indelad i fyra underrubriker; *Engelskämnets introduktion*, *Engelskämnets fyra delar; läsa, skriva, tala och lyssna*, *Engelskundervisningens upplägg* samt *Sammanfattande slutsatser*.

7.1 Resultatdiskussion

7.1.1 Engelskämnets introduktion

Sex av de nio lärarna i min undersökning tycker att det är lämpligt att introducera engelskämnet vid den tidpunkt som är aktuell på den skola där de arbetar. De tre övriga lärarna anser att engelska kan introduceras tidigare än vad fallet är på deras arbetsplats. Två utav dessa lärare arbetar på en skola där engelska introduceras i år 1. Den ena av dem anser att engelskämnet skulle kunna introduceras redan i förskolan medan den andra tycker att man kan börja med engelska i förskoleklassen. Den tredje läraren arbetar på en skola där engelska introduceras i år 4 men anser att starten skulle kunna ske i år 3. Ett gemensamt drag är att de flesta lärarna tycker att just deras skola har en bra modell och att det är bra som det är.

Jag har ställt mig själv frågan vad det kan bero på att lärarnas åsikter till stor del överrensstämmer med hur upplägget är på den skola där de arbetar. En möjlig orsak är att lärarna har fått ta del av argument som stödjer ”skolans” uppfattning om när engelskämnet bör introduceras. Lärarnas uppfattningar kan också grunda sig i erfarenheten av att de har ett arbetssätt som fungerar. Ytterligare en möjlig anledning är att lärarna medvetet har sökt sig till skolor som arbetar efter en modell som passar dem. Om du som lärare till exempel ser stora fördelar med tidig språkstart kanske du söker dig till en skola där engelska introduceras tidigt.

Lärare 1, som förespråkar tidig språkstart, anknyter till forskning som säger att ju yngre man är desto lättare har man att lära sig flera språk. Lärare 8, vars åsikt är att det är lämpligt att introducera engelska först i år 4, hänvisar också till forskning och skriver att ”Undersökningar har ju visat att de som börjar tidigare inte nått så mycket längre än de som startat sin eng.und. senare”. Även om språkforskarna idag är överrens om fördelarna med tidig språkstart finns det forskning som säger att slutresultatet är i stort sett det samma för elever som börjar tidigt med engelska och elever som börjar senare (Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 26; Holmstrand 1983 se Lundberg 2007, s. 23). Det finns alltså argument som talar för både tidig och sen språkstart vilket gör att lärarna i min undersökning kan hänvisa till forskning som stödjer just deras åsikt.

Ett återkommande argument bland de lärare som anser att engelska bör introduceras i år 3 eller år 4 är att eleverna i år 1 och år 2 har ”fullt upp” med att lära sig läsa och skriva på svenska. Antagandet att elevernas svenskkunskaper skulle bli lidande av en tidig engelskintroduktion har funnit som argument sedan Lgr 80 då kommunerna gavs möjlighet att senarelägga starten av engelska till år 4 i de fall då särskilda behov för detta fanns (Malmberg 2000, ss. 4-5; Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 25). Forskning visar istället att modersmålet kan dra nytta av flerspråksinlärning. Lundberg (2007, ss. 22-24) hänvisar till EPÅL-projektet där Holmberg drog slutsatsen att elevernas färdighetsutveckling i svenska snarare kunde ha stimulerats av den tidigt påbörjade engelskundervisningen.

Lundberg (2007, s. 28) skriver även att ”språk föder språk” idag är ett etablerat antagande och att flerspråksinlärning gynnar utvecklingen av modersmålet.

Lärare 7 skriver att mellanstadielärarna tycker att det är positivt att få starta upp med ett nytt ämne när eleverna börjar i fyran. Detta är ett argument som uppstod redan i samband med införandet av Lgr 69 när engelskämnet flyttades ner till år 3 (Malmberg 2000, s. 4). Lärare 7 anser att det är lämpligt att introducera engelska i år 4 och skriver: ”Skulle lågstadiet undervisa i eng så tar vi timmar från mellanstadiets engelskundervisn.” Antagandet är helt riktigt då antalet timmar som är avsatta för engelska är desamma oavsett när starten av engelska sker (Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 25). Enligt Sundin (2001, s. 152) är denna uttunnande ström av undervisningstimmar en trolig anledning till att undersökningar inte har visat någon större skillnad i kunskapsnivå mellan de elever som börjat tidigt med engelska och de som börjat senare.

Ytterligare en synpunkt som lärare 7 lyfter fram är att en klassisk lågstadielärare undervisar i flera ämnen och att det är mycket som ska hinnas med under skoldagen. Möjligheten att få skjuta fram ett ämne till mellanstadiet kan då ses som ett bra alternativ.

7.1.2 Engelskämnets fyra delar; läsa, skriva, tala och lyssna

Lärarna i min undersökning är överrens om uppfattningen att tala och lyssna är de viktigaste delarna att arbeta med i engelskämnet. Sju av de nio lärarna tar upp just tala och lyssna. Lärare 1 nämner alla fyra delar men tala och lyssna kommer först; ”I leken blir det mycket tal, lyssnande och läsande men jag gör även roligare skrivuppgifter”. Lärare 7 tar upp lyssna, tala och läsa; ”Lyssna, tala och läsa, först och främst”.

De argument som lärarna nämner är att det är viktigt att eleverna lär sig att använda språket, att de förstår och själva kan göra sig förstådda. Det är detta som eleverna har mest användning av att kunna. Några av lärarna betonar även vikten av att eleverna vågar prata och använda det engelska språket.

Även Pinter (2006, ss. 45, 62-63) tar upp lyssna och tala som de viktigaste delarna i engelskundervisningen för yngre elever. Författaren skriver att eleverna bör få börja med att lyssna till det nya språket för att sedan själva börja prata. Pinter tar upp lyssna före tala medan åtta av de nio lärarna i min undersökning nämner tala före lyssna. Det är möjligt att lärarna inte lägger någon värdering i vilken ordning de har skrivit de olika delarna och jag kan därför inte dra några slutsatser utifrån det. Jag ställer mig ändå frågan om det kan vara så att lärarna lägger en större vikt i att eleverna ska kunna tala och på så sätt själva uttrycka sig. Å andra sidan uppfattar jag att lärarna ger uttryck för att tala och lyssna hänger ihop och att dessa båda delar är likvärdiga.

Att eleverna ska våga prata engelska lyfter några av lärarna fram som en viktig del i undervisningen. Lundberg (2007, s. 160) har i sin forskning sett vikten av att eleverna vill och vågar använda det nya språket vid språkinlärning. Författaren skriver att yngre elever ofta vågar ta större risker i språkklassrummet och att de inte är rädda för att använda språket. När eleverna kommer upp i år 4 förändras ofta denna inställning till det motsatta vilket får till följd att eleverna försöker undvika att prata engelska inför sina klasskamrater. Det borde därför vara positivt om eleverna får träna sig i att prata engelska inför varandra medan de är yngre.

Krashen och Terrell (1995, ss. 18, 26) beskriver *Second language acquisition theory* vars första hypotes är *the acquisition-learning hypothesis*. Utifrån de texter som lärarna i min undersökning har skrivit tycker jag mig se att deras intentioner är att arbeta mer med *acquisition* än med *learning*. När eleverna får använda engelska för att själva kommunicera finns det goda möjligheter för dem att tillägna sig, *acquire*, språket.

Myndigheten för skolutveckling (2008, s. 24) skriver att det idag är den allsidiga kommunikativa förmågan som står i fokus i kursplanen i engelskas målformuleringar. Lärarna i min undersökning visar att de har en kommunikativ språksyn genom att de lyfter fram tala och lyssna som de viktigaste delarna att arbeta med. Synpunkten att eleverna ska kunna använda det engelska språket för att kommunicera talar även den för en språksyn som stämmer överrens med kursplanens mål.

7.1.3 Engelskundervisningens upplägg

Samtliga lärare i min undersökning använder engelska sånger i sin undervisning, även de som inte undervisar i engelska. Engelska sånger tycks vara ett vanligt sätt att introducera engelska för eleverna. Även Pinter (2006, ss. 56-57) ger som exempel att sånger och ramsor är ett bra sätt att låta eleverna bekanta sig med det nya språket.

Återkommande i lärarnas texter är också att de arbetar med områden och teman som är bekanta för eleverna, som till exempel färgernas namn, kroppsdelar, räkneord och familjeord. Myndigheten för skolutveckling (2008, s. 38) skriver att läraren bör eftersträva att skapa lektioner med ett intressant innehåll. Det är nämligen lättare att både förstå och själv kommunicera på ett nytt språk när innehållet intresserar och engagerar. Jag uppfattar lärarnas beskrivningar av sin undervisning som att deras mål är att anknyta till områden som eleverna är bekanta med och har användning av att kunna för att de ska uppleva undervisningen som meningsfull.

Flera utav lärarna skriver att de använder engelska rim, ramsor, spel och lekar. Engelskundervisningen blir på så sätt rolig för eleverna. Lärare 2 skriver: "Det ska vara roligt och lekfullt". Lärare 1 skriver om leken som arbetsredskap att "Då tänker de inte heller på att de faktiskt lär sig en massa samtidigt". Jag får uppfattningen att lärarna försöker göra elevernas möte med engelska till något roligt och lustfyllt.

Även de lärare som själva inte undervisar i engelska skriver att det förekommer engelska inslag i deras undervisning. Dessa inslag beskrivs som något som eleverna tycker är roligt och inte som egentlig undervisning. Lärare 9 skriver: "Detta är ingen eng.undervisning, barnen tycker bara det är kul när fröken säger något på engelska!!" Jag reagerade först på lärarens formulering "Detta är ingen eng.undervisning". Min åsikt är att allt som läraren lär ut är en form av undervisning. Jag tror att formuleringen beror på att läraren arbetar på en skola där engelska introduceras i år 4 och att läraren själv därför inte har någon engelskundervisning på sitt schema. Oavsett om läraren ser det som undervisning eller ej tror jag att de engelska inslagen kan fylla en viktig funktion. Om eleverna ser dessa inslag som något roligt kan det bidra till att de får en positiv attityd och inställning till det engelska språket. Enligt *the affective filter hypothesis* (Krashen & Terrell 1995, ss. 37-38; Krashen 1982, ss. 37-38) påverkar inlärarens attityd och inställning till språket även tillägnet av det nya språket.

Lärare 3 ger uppmaningar och för korta samtal med eleverna för att på så sätt ta reda på vad de kan och förstår. *The input hypothesis* (Krashen & Terrell 1995, s. 32; Krashen 1982, ss. 20-21) innebär att inläraren tillägnar sig språk genom att exponeras för och förstå språk som ligger ett snäpp över hans/hennes nuvarande nivå. Denna process blir möjlig när inläraren fokuserar på budskapets mening istället för på dess form. Läraren uppgift blir då att i samtalet med eleven anpassa den språkliga nivån så att eleven får möjlighet att utvecklas.

Lundberg (2007, s. 161) skriver att det finns stora möjligheter att på ett naturligt sätt integrera engelskan i den dagliga verksamheten och i de övriga ämnena. Lärare 1 försöker till exempel använda engelska när tillfälle ges och skriver: ”Sedan väver vi självklart in lite engelska spontant under dagen”. Personligen tror jag det ligger mycket i det Lundberg skriver men att lärarens inställning är avgörande. En lärare som anser att det är positivt att eleverna utsätts för det engelska språket söker medvetet efter tillfällen att plocka in engelskan i undervisningen.

7.1.4 Sammanfattande slutsatser

Syftet med min undersökning var att undersöka dels hur lärare i år 1-3 *resonerar* kring engelskämnet samt hur de *undervisar* i engelska. Nedan följer en sammanfattning av undersökningens resultat.

I vilken årskurs engelskämnet introduceras varierar mellan de skolor som lärarna i min undersökning arbetar på. Resultatet visar att majoriteten av lärarna tycker att engelskämnet bör introduceras vid den tidpunkt som är aktuell på deras arbetsplats medan några av lärarna anser att engelskämnet kan introduceras tidigare. Det är däremot ingen av lärarna som tycker att engelskstarten sker för tidigt på deras skola. Lärarna uttrycker att det är bra som det är alternativt att man skulle kunna börja tidigare.

Även hos de lärare som själva inte har engelskundervisning på sitt schema förekommer engelska inslag i undervisningen. Dessa inslag beskrivs dock inte som egentlig undervisning utan mer som roliga inslag som uppskattas av eleverna.

Samtliga lärare använder engelska sånger i sin undervisning. De engelska aktiviteter som förekommer är av lättsam karaktär vilket tyder på att lärarna försöker göra elevernas möte med engelska till något roligt. Återkommande i lärarnas texter är också att de arbetar med områden och teman som är bekanta för eleverna, som till exempel färger, familjen, kroppen och räkneord.

Lärarna i min undersökning är överrens om att tala och lyssna är de viktigaste delarna att arbeta med i engelskundervisningen. Lärarna beskriver en kommunikativ språksyn där eleverna ska få lära sig att använda språket för att kommunicera. Flera av lärarna lyfter fram vikten av att eleverna ska våga prata engelska.

7.2 Didaktiska konsekvenser

Enligt den språkforskning som idag är tillgänglig finns det starka argument för att påbörja engelskundervisning redan i de lägre åldrarna. Forskning tyder på att barn som får tidig språkundervisning utvecklar ett större språkligt självförtroende samt lust och intresse för språket. Därtill har yngre barn en unik förmåga att tillägna sig ett gott uttal och en god intonation (Pinter 2006, s. 29; Council of Europe 1997 se Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 26; Johnstone, R. 2002 se Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 26). Med det som utgångspunkt vill jag påstå att det är positivt att introducera engelska i de lägre skolåren (år 1-3).

Även de lärare som anser att det är lämpligt att introducera engelska först i år 4 beskriver att eleverna uppskattar de engelska inslag som ändå förekommer i deras undervisning. Lundberg (2007, s. 159) skriver att yngre elever ofta har en inställning till engelska som präglas av ”iver, lust, nyfikenhet och glädje”. Min uppfattning är att vi som lärare bör ta tillvara på denna lust och nyfikenhet. Jag har i min undersökning inte fått fram något som tyder på att engelska inslag i undervisningen kan få negativa konsekvenser för eleverna och har därför blivit stärkt i min uppfattning att eleverna bör få möta det engelska språket redan i år 1-3.

Pinter (2006, ss. 56-57) skriver att barn som får höra engelska talas i klassrummet snart själva kommer att vilja använda språket för att kommunicera med läraren och med varandra. Lärarens uppgift blir då att själv använda det engelska språket för att väcka elevernas nyfikenhet.

Enligt Myndigheten för skolutveckling (2008, s. 38) är det lärarens uppgift att skapa engelsklektioner med ett intressant innehåll som engagerar eleverna. Anledningen är att eleverna ska få lättare att förstå innehållet och själva kommunicera på engelska. Ett sätt att skapa intressanta lektioner är att anknyta till elevernas intressen och erfarenheter så att de har en förförståelse. Läraren bör ständigt utgå från *the input hypothesis* (Krashen & Terrell 1995, s. 32; Krashen 1982, ss. 20-21) och anpassa den språkliga nivån så att den ligger ett snäpp över elevens nuvarande nivå. Detta för att eleven ska få möjlighet att tillägna sig språket.

Den kommunikativa förmågan står i fokus i kursplanen i engelskas målformuleringar. Jag vill återigen anknyta till hur Myndigheten för skolutveckling formulerar grundtankarna i styrdokumentet gällande engelska; ”det är viktigare att kunna få någon att förstå vad man säger än att ha ett perfekt uttal; viktigare att kunna ta till sig själva innehållet i en text än att veta vad alla orden betyder; viktigare att kunna skriva ett begripligt brev än att kunna formulera språkligt felfria meningar” (Myndigheten för skolutveckling 2008, s. 24). Styrdokumentet ska ligga till grund för varje lärares undervisning och uppdraget blir då att arbeta för att eleverna ska tillägna sig kommunikativa språkfärdigheter. Ett sätt att göra det är att låta eleverna använda det engelska språket för att kommunicera i verklighetstroga situationer, både muntligt och skriftligt.

Lärarna i min undersökning arbetar på skolor där engelska introduceras vid olika tidpunkter. Några utav lärarna undervisar därför inte i engelska. Ändå förekommer det engelska inslag i samtliga lärares undervisning vilket jag ser som positivt. Oavsett om en lärare arbetar på en skola där engelska introduceras i år 1, år 3 eller i år 4 har han/hon möjlighet att använda engelska inslag i sin undervisning. Det som avgör är lärarens inställning. En lärare som vill arbeta med engelska hittar tillfällen där det på ett naturligt sätt kan komma in i undervisningen.

7.3 Metoddiskussion

Self report visade sig vara en lämplig metod i min undersökning. Jag fick svar på mina frågor och jag upplevde lärarnas texter som genomtänkta även om texternas omfattning var varierande. Om jag hade använt mig av kompletterande intervjuer är det dock möjligt att jag hade fått fram mer information.

Inledningsvis fanns en viss oro för att jag inte skulle få in tillräckligt många texter då jag inte hade möjlighet att träffa alla lärare och lämna över informationsbrevet personligen. Lyckligtvis var min oro obefogad. Nio av tolv lärare valde att delta i min undersökning genom att skicka in sina texter. Jag har själv deltagit i en enkätundersökning där en tialott skickades med frågeformuläret. Lotten bidrog till att jag svarade på enkäten eftersom jag kände att jag borde göra det när jag redan hade fått någonting som tack för hjälpen. Jag valde därför att skicka med en tialott i mitt informationsbrev. Kanske bidrog den till att jag fick in så många svar, men det är bara en spekulering.

Nu i efterhand inser jag att jag borde haft med som bakgrundsfråga om respondenterna har någon engelska i sin utbildning eller ej. Det hade varit intressant att ha med den aspekten i analysen av lärarnas texter.

Vid analysen utgick jag ifrån Giorgis modell såsom den beskrivs i Davidsson (2006, s. 58). Jag upplevde att det var positivt att ha en modell att arbeta efter eftersom jag inte har arbetat med redskapet self report tidigare.

Jag är medveten om att det är en liten undersökning och att jag inte kan dra några generella slutsatser utan endast uttala mig om de lärare som deltog i min undersökning. Jag anser ändå att undersökningens resultat är av intresse.

7.4 Förslag till fortsatt forskning

Det skulle vara intressant att göra en större studie angående när lärare anser att det är lämpligt att introducera engelska kopplat till hur det ser ut på deras arbetsplats. Stämmer det att de flesta lärare är nöjda med det upplägg som finns på den skola där de arbetar? Vad beror det i sådana fall på?

Ytterligare ett intressant fokus skulle vara att undersöka hur mellanstadielärare lägger upp sin engelskundervisning utifrån i vilken årskurs engelskämnet introduceras. Hur arbetar till exempel en lärare i år 4 som ska introducera engelskämnet för eleverna jämfört med en lärare i år 4 vars elever har haft engelskundervisning sedan år 1 alternativt år 3?

8. Referenser

Backman, Jarl (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Brown, H. Douglas (1993). *Principles of language learning and teaching*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall Regents.

Davidsson, Birgitta (2006). Self report – att använda skrivna texter som redskap. I Dimenäs, Jörgen (Red.). (2006). *Lära till lärare*. (ss. 55-63). Skrifter från Institutionen för pedagogik, Nr 2:2006 Högskolan i Borås.

Hedge, Tricia (2000). *Teaching and learning in the language classroom*. Oxford: Oxford University Press.

Holmstrand, Lars (1980). *Effekterna på kunskaper, färdigheter och attityder av tidigt påbörjad undervisning i engelska*. Uppsala: Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet.

Johnstone, Richard (2002). *Addressing "The Age Factor": Some implications for languages policy*. (Elektronisk). Tillgänglig:
< <http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/JohnstoneEN.pdf> > (2009-05-05).

Krashen, Stephen (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Oxford: Pergamon.

Krashen, Stephen & Terrell, Tracy (1995). *The natural approach: language acquisition in the classroom*. New York : Phoenix.

Kullberg, Birgitta (2004). *Etnografi i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.

Lundberg, Gun (2007). *Teachers in action: Att förändra och utveckla undervisning och lärande i engelska i de tidiga skolåren*. Umeå: Fakulteten för lärarutbildning, Umeå universitet.

Malmberg, Per (2000). *De moderna språken i grundskolan och gymnasieskolan från 1960 och framåt*. (Elektronisk). Tillgänglig: < <http://www.skolverket.se> > /Utvecklingsstöd/ Kunskap/ Språk, läs och skriv/ Engelska och moderna språk/ Litteratur/ De moderna språken i grundskolan och gymnasieskola (2009-05-01).

Malmqvist, Johan (2006). Analys utifrån redskapen. I Dimenäs, Jörgen (Red.). (2006). *Lära till lärare*. (ss. 96-104). Skrifter från Institutionen för pedagogik, Nr 2:2006 Högskolan i Borås.

Myndigheten för skolutveckling (2008). *Engelska: en samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Noels, Kimberly A. (2003). Learning Spanish as a Second Language: Learners' Orientations and Perceptions of Their Teachers' Communication Style. *Language Learning: A journal of Research in Language Studies*, vol. 53: S1, ss. 97-136.

Patel, Runa & Davidson, Bo (1994). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Pinter, Annamaria (2006). *Teaching young language learners*. Oxford: Oxford University Press.

Rubin, Joan & Thomson, Irene (1994). *How to be a more successful language learner: toward learner autonomy*. Boston, Mass. : Heinle & Heinle Publishers.

Sundin, Kerstin (2001). Nybörjarundervisning i språk för barn mellan sju och tio år. I Skolverket (2001). *Språkboken. En antologi om språkundervisning och språkinläring*. (ss. 152-160). Stockholm: Liber.

Thurén, Torsten (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö: Liber.

Vetenskapsrådets rapportserie (2002). *Forskningsetiska principer i humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. (Elektronisk). Tillgänglig: < <http://www.vr.se> > /Etik för forskare/Publikationer och riktlinjer (2009-04-01).

Bilaga 1

HÖGSKOLAN I BORÅS
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK

Jag heter Louise Öhrvall och läser min sista termin på lärarprogrammet vid Högskolan i Borås. Min inriktning är GSME, ”grundläggande perspektiv på svenska, matematik och engelska” och jag ska nu skriva mitt examensarbete. Jag har valt att undersöka hur lärare i år 1-3 tänker kring engelskundervisning och det är där du kommer in i bilden. Jag hoppas att du vill ta dig tid att delge mig dina tankar. Metoden jag har valt att använda kallas för self report och innebär att du skriftligt svarar på några frågeställningar.

Jag vänder mig både till dig som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 1 och till dig som arbetar på en skola där engelska introduceras i år 3 eller 4. Även om du själv inte undervisar i engelska är jag intresserad av dina tankar och erfarenheter.

Jag följer Vetenskapsrådets forskningsetiska principer vilket innebär att ditt deltagande är helt frivilligt och att du när som helst kan avbryta din medverkan. Du är helt anonym och det insamlade materialet kommer endast att användas för mitt examensarbete.

Du kan antingen använda det bifogade svarskuvertet eller maila texten till mig.

Senast tisdagen den 21 april behöver jag få din text.

Jag hoppas att du vill och har möjlighet att delta i min undersökning. Jag ser fram emot att få ta del av dina tankar. Som ett litet tack för hjälpen skickar jag med en tialott. Hoppas att det blir en vinst! Om du har några frågor är du välkommen att höra av dig till mig via telefon eller mail.

Med vänliga hälsningar
Louise Öhrvall

tel: XXX-XXX XX XX
mail: sXXXXXXX@utb.hb.se

Beskriv dina tankar om engelskundervisning i de lägre åldrarna (år 1-3) utifrån följande frågeställningar:

- När introduceras engelska på schemat på den skola där du arbetar?
- När anser du att ämnet engelska bör introduceras för eleverna? Varför?
- Engelskämnet kan delas in i fyra delar; *läsa*, *skriva*, *tala* och *lyssna*. Vilken eller vilka av dessa delar tycker du att det är viktigast att arbeta med? Varför?
- Förekommer det engelska inslag i din undervisning?
- Om så är fallet, på vilket sätt och hur lägger du upp din engelskundervisning?